

helyen egészen megkapó a természetszemlélete: a Szergényijapjánál töltött napok, vagy az eper-szedés leírásában. Izgatóan hat-hat a nagyközönségre a „festett világ” intim eseményeinek kétségtelenül alapos ismerettel meg-rajzolt képe is.

RÁTKAI LÁSZLÓ

Thyde Monnier, Folyam. (Fleuve). Regény. Fordította Sötér István. Budapest, Révai. 1942.

A kiadó hirdető szava ezt a regényt Giono művészetének méltó folytatásaként említi. Valóban a felületes szemlélet Monnier könyvét azok közé az alkotások közé sorolhatja, amelyek C. F. Ramuz és Giono nyomán felvetik megint az ember és a természet kimeríthetetlen kapcsolatát. Maga a cím sejteti, hogy a regénynek a *folyam* a főszereplője; az szól bele az emberek életébe, az teremt légkört mindenütt, amerre útja visz és sajátos módon alakítja ki a partján élő emberek legbensőbb világát. Ha ez így is lenne, valóban nagy művészi alkotás támadhatott volna az elgondolásból. De Monnier regényében inkább csak meg-megcsillan a lehetőség erre a kivételes írói teljesítményre. Nála a *folyam* inkább csak ismételten előrángatott példázat az emberi élet, jelen esetben hősrünk, Pierre Pacaud fejlődési útjának jellemzésére. Csak néhány leírásban, valóban megragadó képben férközünk közel annak az alakító erőnek titkához, amellyel a *folyam* a tájat és lakóit formálja. Pierre Pacaud a forrás vidékén született, a hegyvilág egyszerű parasztjainak modorában növekszik fel s gyermekszerelme mellett álmodja meg a sziklaóriások között elkövetkező életét. De a

város küldöttje: egy kis démonikus, a modern kozmetika minden fortélyával élő könnyed lányka megejtí szívét: elhagyja érte a hegyek világát s innen kezdve talaját vesztetten sodródik az élet árján s többé nem találja meg azt a nyugodt, higgadt magatartást, amely oly természetessé tette azelőtt minden mozdulatát. Sok szenvedés, gyötrődés után egy csavargólelkű folyami hajós tanítja meg életbölcsségre és hozza össze egy negyvenéves aszszonnyal, akiben csodálatos összhangban egyesül szellemi műveltség és tudatos természetesség. A nagy különbség ebbe a viszonyba is sok zavaró benső rágódást kavarr, de talán a bölcs aszszonynak tanítása és szerelme irányt adhatna az élet örvénylő kaoszában útjátvesztett hegyi embernek, ha nem szakadna reá az 1939-es kataklizma, amely egyszerűen elnyeli, mint a folyamat a tenger.

Ez a néhány megjegyzés talán eléggé érzékelteti, hogy *Thyde Monnier* regénye nem mindennapi könyv, csak valahogy felemás. Nem sikerült az írónak kialakítania azt a sajátos légkört, amelyet a *folyam* élete magától megteremt, úgyhogy így szinte különváltan látjuk magunk előtt a Pierre Pacaud-t meghatározó természeti erőket és magát a történetet, amely a szimbolikus értelmezés nélkül nem több, mint egy ügyes, néhol kissé mesterkéltten is ható regénytéma. De néhány természeti kép, a regény alakjainak egy-két mozdulata, sőt egyik-másik alak a maga egészében mélyen lelkünkbe vésődik s érezzük, hogy nem is hagy el többé bennünket. A fordító munkáján látszik az igen művelt és lelkiismeretes közvetítő gondossága, aki a francia-magyar művelődési kap-

csolatok buzgó kutatása mellett az irodalmi alkotások átültetésében is mesternek bizonyul.

KRAMMER JENŐ

Carl Spitteler: Imago. Fordította Hertelendy István. Révai kiadás, Budapest, 1942. 199 l.

R. Rolland mondja a mindég magányos és elvonultan élő svájci költőről (1845—1924), hogy mikor megkapta a Nobel-díjat, az ünneplésére összegyűlt előkelő közönséget, köztük az Académie Française tagjait a legnagyobb zavarban találta, mert alig tudtak valamit az ünnepeltről, akinek egyik írását sem olvasták. Ez a magány halála után sem oszlott el, s ezért különös érdeklődéssel vesszük kezünkbe az Imago-t, ezt a különös hangulatú művészregényt, mely számos önéletrajzi vonást is tartalmaz. A külső eseményeket, melyeket csak vékonyka mese tart össze, a lélek képei, szimbolikus párbeszédei (az észszel, a szívvel, a Szigorú Asszony-nal, stb.), homályos vágyai és álmai helyettesítik, miközben a „monologue intérieur“-ök reális jelenetekben folytatódnak. Viktor, a regény művész-főhőse ábrándképét kergetve visszatér szülővárosába, hogy viszontlássza Theudát, akiben valamikor a tökéletes asszonyt, Imago-t vélte megtalálni, míg szívének hölgye szabályosan, polgári módon férjhez nem ment Wyss direktorhoz. Viktor, anélkül, hogy bármiféle intim viszony lett volna köztük, a művész jogán úgy érzi, hogy megcsalták, s be nem vallott bosszúvágytól és kíváncsiságtól kergetve azzal a szándékkal keresi fel Theudát, hogy számonkéri tőle ábrándjait. Az asszonyt a maga reális, polgári mivoltában ismer-

jük meg: józan családanya és hitves, aki számára idegen a férfi lobogó és excentrikus lény. A társaság, mely körülveszi, a kisváros megszokott típusaiból tevődik össze: az „Ideália“ művészetkedvelő dilettánsaiból, merev és nagyhangú nyárspolgárokból, akik hiúságból a legkülönbözőbb szerepben tetszelegnek. Viktor nem tud belenyugodni abba, hogy Theuda is csak „Pseuda“ és nem olyan, mint amilyennek ő álmaiban elképzelte: izzó, kitartó ostrommal, a művész szenvedélyével és a „lélek-varázslat“-ával megpróbálja felébreszteni benne Imago-t. Az egész regény ennek a drámai ellentétnek, a férfi és a nő, az ideál és a valóság örök küzdelmének a lélekben való megjelenítése. Viktor a végén belátja, hogy a lehetetlent kívánta, s ismét elhagyja szülővárosát, hogy reménytelenül is kövesse a benne élő ideál, a kérlelhetetlen Szigorú Asszony parancsait. A regény legemberibb, legrokonszenvesebb alakja a művész homályban maradó barátnője, Steinbachné, akiről nem tudjuk szép-e, csúnya-e, fiatal vagy öreg, de ő az, aki leginkább megérti Viktort, miközben a művész Imago után szalad.

Spitteler könyvének magyar kiadása kétségtelenül értékes nyeresége a hazai könyvpiacnak.

VÁNDOR GYULA

Milutinovics Miklós, Madjarszki u 3000 recsi. Osznovna gramatika madjarszkg jezika za pocetnike samouke. (A magyar nyelv 3000 szóban. A magyar nyelv elemi nyelvtana kezdő magántanulók számára). Ujvidék, é. n. 1—6 füzet.

Ezek a szerb anyanyelvűek szá-